

Elukvaliteet Euroopas: sotsiaalne ebavõrdsus

Kommenteeritud kokkuvõte

Sissejuhatus

Käesolevas aruandes on kasutatud Euroopa elukvaliteedi uuringu andmeid, et käsitleda sotsiaalset ebavõrdsust Euroopa Liidu kodanike elukvaliteedis. Vaadeldakse nelja olulist eluvaldkonda: tervist, elatustaset, tootlikke ja väärtustatud tegevusi ning isiklikku, pere- ja ühiskondlikku elu. Nendes neljas valdkonnas esinevaid erinevusi hinnatakse soo, vanuse, puude, tööhõiveseisundi ja kodakondsuse alusel. Käsitletakse ka muid olulisi sotsiaalset ebavõrdsust tekitavaid tegureid, nagu haridustase, ametiala, linnastumine, sisemajanduse koguprodukt (SKP) inimese kohta, sissetulek, hoolekandesüsteem ja tervishoiusüsteem. Kolmanda Euroopa elukvaliteedi uuringu (2011) tulemusi võrreldakse teise Euroopa elukvaliteedi uuringu (2007) tulemustega, et hinnata majanduskriisi mõju sotsiaalsele ebavõrdsusele ja teatud Euroopa rahvastikurühmade ebasoodsamale olukorrale.

Poliitikataust

Euroopa 2020. aasta tegevuskava keskne eesmärk on tagada sotsiaalne ühtekuuluvus ja kaasav majanduskasv. Euroopa Komisjon on oma algatuses SKPd täiendavate näitajate kohta „Beyond GDP” kutsunud üles töötama välja uusi, heaolu mitmemõõtmelisust kajastavaid näitajaid ja esitama täpsemat teavet ebavõrdsuse kohta. Sotsiaalset ebavõrdsust on käsitletud mitmes Euroopa poliitikaalgatuses, nagu naiste ja meeste võrdõiguslikkuse strateegia (2010–2015), puudega inimesi käsitlev Euroopa strateegia (2010–2020) ja Euroopa Parlamendi 2011. aasta resolutsioon tervisealase ebavõrdsuse vähendamise kohta.

Peamised tähelepanekud

Tervis

- Naised, eakad ja töötud leiti olevat mitme tervisenäitaja poolest ebasoodsamas olukorras. Pikaajalise piirava füüsilise või vaimse tervise probleemi, haiguse või puudega (edaspidi „piirav puue või terviseseisund”) inimesed kogesid

tõenäoliselt sagedamini raskusi tervishoiuteenustele juurdepääsemisel.

- Piirav puue või terviseseisund, eakus ja töötus avaldas negatiivset mõju inimeste hinnangule oma üldise terviseseisundi kohta. Materiaalne puudus, väike sissetulek, madal haridustase, ebakvaliteetne eluase ja raskused tervishoiuteenustele juurdepääsemisel olid teised olulised tegurid.
- Oma üldist terviseseisundit halvaks hindavate EL 27 elanike osakaal suurenes 2007.–2011. aastal. Ohustatud vaimse tervisega noorte osakaalu suurenemine viitab sellele, et kriis on võinud jätta jälje nende tervisele ja heaolule.

Elatustase

- Piirava puude või terviseseisundiga inimesed, eakad, töötud ja ELi kodakondsuseta inimesed tunnistasid sagedamini, et nad kannatavad materiaalsel puudust.
- Väikest sissetulekut, lihttööd ja madalat haridustaset seostati suurema materiaalse puudusega, nagu ka lehestumist ja ühiskondliku toe puudumist. Riigi SKP ja hoolekandesüsteem olid samuti olulised.
- Materiaalsel puudust kannatavate ELi elanike osakaal suurenes 2007.–2011. aastal, kusjuures see kasv oli keskmisest suurem piirava puude või terviseseisundiga inimeste, pikaajaliste töötute ja 50–64aastaste seas.
- Paljudel pikaajalise hoolduse kasutajatel tekkis saadud teenustega probleeme.
- Töötutel oli suuri probleeme lastehooldustasude maksmise ja lastehoolduse kvaliteediga.

Tootlikud ja väärtustatud tegevused

- Mitteametliku hooldusega tegelesid ikka veel peamiselt naised.
- Eakate ja piirava puude või terviseseisundiga inimeste hooldajad moodustasid suure osa mitteametlikest hooldajatest Euroopas.
- Vähemalt 65aastaste või piirava puude või terviseseisundiga inimeste mitteametlikud hooldajad tegelesid mitteametliku hooldusega sageli üle 20 tunni nädalas.

Isiklik, pere- ja ühiskondlik elu

- Piirav puue või terviseseisund ja töötus seadis inimesed ebasoodsamasse olukorda seoses iseseisvuse, lugupidamise ja austuse, ühiskondliku toe ja sotsiaalse kaasatusega. Eakus oli ühiskondliku toe puudumise riskitegur, kusjuures erinevus oli kõige silmatorkavam üle 81aastaste seas. Eakus oli sotsiaalse tõrjutuse riskitegur 12s ELi liikmesriigis. ELi kodakondsuseta isikud tunnistasid sagedamini, et neid on koheldud lugupidamatult ja austuseta ja nad on tundnud end sotsiaalselt tõrjutuna.
- Vaesust, madalat haridustaset ja lihttööd seostati suurema sotsiaalse tõrjutusega, nagu ka inimeste endi hinnangu kohast halba tervislikku seisundit, lehestumist ja ühiskondliku toe puudumist.

Poliitikasoovitused

Heaolu mitmemõõtmelisusele tähelepanu pööramine peab käima käsikäes tõhusate riiklike sotsiaalse ebavõrdsuse vastaste meetmetega. Riiklike meetmeid ei tohiks piirata konkreetsete tõrjutute suunatud meetmetega, vaid need tuleks pigem lõimida Euroopa Liidu ja liikmesriikide üldise poliitikaga. Kuna paljude liikmesriikide eelarve on surve all, aitavad võrdsuse mõjuhinnangud tagada, et kohandused ei koormaks ebaproportsionaalselt neid, kes on juba niigi kõige ebasoodsamas olukorras.

Tervis

Tuleb vastu võtta mitmemõõtmelised strateegiad, mis arvestavad selliste sotsiaalsete teguritega, nagu halb tervis (sh ebakvaliteetne eluase), vaesus ja madal haridustase. Mõnes liikmesriigis, kus valitseb suur tööpuudus, on vaja töötute vaimse tervise häiretele keskenduvat poliitikat. Piirava puude või terviseseisundiga inimeste, eakate ja töötute tervisliku seisundi puuduste kõrvaldamiseks tuleb võtta konkreetseid meetmeid ning tuleb tegeleda ka piirava puude või terviseseisundiga inimeste probleemidega tervishoiukulude katmisel.

Elatustase

Tuleb suurendada jõupingutusi võrdsuse aspekti arvessevõtmiseks poliitikaraamistikkes, mille eesmärk on vähendada 2020. aastaks vaesust. Peale soolise võrdõiguslikkuse ja puudega inimeste arvessevõtmise tuleb tegeleda pikaajaliste töötute vajadustega. Poliitika peaks lähtuma sellest, et töötuse kestus on ise peamine töötamist takistav tegur. Ebasoodsamas olukorras rühmade juurdepääs kvaliteetsele lastehooldusele aitaks tööturul osalemise takistusi kõrvaldada. Pikaajalise hoolduse halb maine viitab ebaõnnestunud poliitikale; sotsiaalkindlustus on õiglase hoolduse üks võimalik variant.

Tootlikud ja väärtustatud tegevused

Vaja on riiklike poliitikaraamistikke, mis väärtustavad, tunnustavad ja toetavad tasustamata hooldajate, sealhulgas naiste, piirava puude või terviseseisundiga inimeste ja eakate panust. Mitteametlike hooldajate rahuldamata vajadusi tuleks ametlikult hinnata ning samal ajal tuleks suurendada naiste sisulisi hoolduse ja töö ühitamise võimalusi.

Isiklik, pere- ja ühiskondlik elu

Vaja on riiklike poliitikaraamistikke, mis pööraksid tähelepanu sotsiaalsele ebavõrdsusele seoses ühiskondliku toe puudumisega isikliku kriisi ajal. Need raamistikud peavad arvestama eakate (eelkõige üle 81aastaste) ja nende mitteametlike hooldajate, leskede, töötute ja ELi kodakondsuseta isikute vajadusi ja olukorda.

Lisateave

Aruanne „Elukvaliteet Euroopas: sotsiaalne ebavõrdsus“ on kättesaadav veebisaidil <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1362.htm>.

Lisateavet annab teadur Hans Dubois e-posti aadressil Hans.Dubois@eurofound.europa.eu.